

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXXII. (26)

No. (štev.) 37

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

13. septembra 1973

Preroki svobode

Ves svet, svobodi in nesvobodni, z največjim zanimanjem in v gotovih krogih z zaprepasčenjem zasleduje najnovejše preganjanje svobodnjakov v ZSSR. Nekaj let nazaj še tajna Organizacija za človečanske pravice v ZSSR takšna ni mogla več ostati, ker je sovjetska tajna policija v sled najožjih preji njeni dejavnosti nato še nekaterim njenim članom, ki segajo prav v vrhove kulturnega in znanstvenega ustvarjanja v ZSSR.

Sovjetski režim, ki mu danes načeljuje Brežnjev, je menil, da bo zatri organizacijo, če bo proglasila njene člane za slaboume in jih pošiljal v umobolnice. Ta postopek je bil tako razviden, da mu v svobodnem svetu normalni človek ni verjel, prav tako ne v ZSSR sami. Zato je sovjetski režim začel znova pošiljati „disidente“, kakor jih sam imenuje, v Sibirijo, v taborišča in na prisilno delo. Preganjanje se je začelo leta stopnjevalo, zadnje tedne pa še posebej in sedaj sega po trenutno najvišjih predstavnikih svobodnjakov v ZSSR, po Nobelovem nagradjencu za literaturo Aleksandru Solženecinu in fiziku Andreju Saharovu.

Na svobodnem Zahodu ugotavljajo, da Brežnjev na videz zasleduje nasprotujoče si cilje v zunanji in notranji politiki. Kako da stremi za odjugo v zunanje politične odnose, z vsem, kar ta pomeni, od steklenice Pepsi-Cole do avtomobila Fiat, na drugi strani pa istovčasno tolče po svobodnjakih doma s pravo stalinistično zagrizenostjo? Zakaj je Brežnjev pripravljen iti, bi rekli, do konca v odnosih med ZSSR in ZDA in med ZSSR ter Zahodno Evropo, ne dovoljuje pa niti najmanjše kritike sovjetskega režima doma?

Odgovor na ta vprašanja je mogoče najti v konfliktu trenutnih sovjetskih ciljev. Moskva danes nujno potrebuje odjugo z Zahodom, da bi si zagotovila bogastvo tehnike in znanosti, ki prav zaradi svobode prekipevata na Zahodu, s čimer naj bi si, tako pričakuje Brežnjev, ZSSR okrepila zastajajoče gospodarstvo. Moskva potrebuje zahodni kapital in znanost, da bo mogla vsaj delno zadovoljevati vedno večje zahteve svojega prebivalstva. Čas namreč v ZSSR prav tako hitro teče, kakor na svobodnem Zahodu, Brežnjev se vedno bolj dozdeva, da še hitreje. In prav zaradi te hitrosti časa Brežnjev odn. sovjetski režim odn. sovjetska tajna policija z zaskrbljenostjo in včasih kakor nemočna opazuje, kako ji z bežečim časom uhaja izpod kontrole tudi vedno več sovjetskega prebivalstva. Prav zato sedanji napori Brežnjeva, da bi „disidentom“ v ZSSR dokazal, da liberalizacija gospodarstva ne pomeni tudi liberalizacije razumništva.

Nekaterim opazovalcem preganjanja svobodnjakov v ZSSR se zdi čudno, da Brežnjev s tako silo tolče po njih. Tako „malo“ jih je in kako naj bi tako „maloštevilni“ predstavljali nevarnost sovjetskemu režimu? Proces proti Viktorju Krasinu in Petru Yakirju, katerih javna „priznanja“ krivde so poznalce sovjetske zgodovine spominjala na zloglasne Stalinove procese, ter vedno pogostejši napadi na Soženecina in Saharova izgedajo, kakor da bi se bil Brežnjev preneglil in da pretirava. Toda kot star marksist Brežnjev dobro ve, kaj se zgodi, ko nekdo zaseje seme kakšne ideje, še bolj, če se za idejo skrivna svoboda, beseda, ki bi jo v marksističnem slovarju zamočali, če bi bilo mogoče. Zato se je odločil, da je treba v ZSSR kakor koli zatreti sleherno sled po svobodi. Rusi lahko pijejo Pepsi-Cole, se lahko vozijo v Fiatih, lahko delajo na gradnjah, ki jih financirajo ameriški dolarji in lahko mahajo v pozdrav kraljem in princesam, toda — misliti po svoje ne smejo.

Največja nevarnost, ki preti sovjetskemu režimu od teh svobodnjakov pa je v tem, da njihova beseda ni prazna. Vedno več ljudi v ZSSR namreč uglašuje, da so resnično zavzeti za boljše življenje svojega naroda. Njihova kritika družbe je namreč konstruktivna, ker stremijo za tem, da bi dali pojmu

GRENKA SPOZNAJTA IN BRIDKA RAZOČARANJA

V našem listu stalno spremljamo življenje in delovanje zamejskih Slovencev, tako na Koroškem, kot na Primorskem. Nenehno ob teh poročilih poudarjamo krivdo, ki jo za njih težki položaj nosi režim v domovini, ki ne le, da jim ne da podpore, marveč jih še sili v narodno izdajo. Razočaranja, ki spriče tega čutijo zamejski rojaki, je doživel opisal M. N. v Katoliškem Glasu iz Gorice pod gornjim naslovom. Takole se glasi:

„V časih fašizma sta bila na primorskem predvsem duhovščina in Cerkev, ki sta slovensku nudila zadnje zatočišče. Zato je bila katoliška misel v zavesti primorskih ljudi vedno najtesneje povezana s slovenstvom.

Socialistično in komunistično gibanje se je razmahnilo kasneje med delavci v Trstu in Gorici ter v vrstah kmečkega proletariata na podeželju, kjer ni bilo mogoče dobiti dela za močni presežek kmečke delovne sile. Vendar pa ta levičarska gibanja niso imela nestrpnega ideološkega in protivednega značaja; bila so „napredna“ s cilji, ki so stajali toliko bolj idealizirani, kolikor bolj se je večal fašistični pritisk.

Katoliški Cerkvi so naši levičarji nasprotovali le v toliko, v kolikor je šlo za krivico nad slovenskim narodom kot je bil primer prisilnega odstopa goriškega nadškofa Sedeja ali izsiljeni odtok tržaškega škofa Fogarja.

Osvobodilni boj je na Primorskem potekal v znamenju borbe za narodno svobodo, beseda komunizem je pomenila bratstvo, ne pa brezbožne ideologije z napadanjem duhovnikov ali zatrtjem cerkvenih pevskih zborov, prepovedjo zvonjenja itd., kar vse je po vojni po priključitvi k Jugoslaviji („materi domovini“) prišlo do veljave.

Cele vasi so se tedaj izbrisale iz partije, zaprepasčene nad tem, da njeni člani kot komunisti ne bi smeli več hoditi v ljubljeno jim cerkev. Ko je potem komunistična oblast nasilno razbila vaške srenje, zatrla samostojno pobudo kmeta, pritisnila na vero zaposlenih, so minila leta, preden je prodrlo spoznanje: „Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate.“

Sprva so ljudje verjeli, da gre le za prehodne težave, ki jih ima „nova“ oblast pri svojem uveljavljanju, potem pa je zajel nemir vso deželo, toda rešitve ni bilo več. Usodno spoznanje je prodrlo v ljudi, ohromilo veselje, navezanost na domačijo in ostalo v duši kot kamen. Tako je še danes.

Dežela, kjer so ljudje tako ljubili knjige, petje in kulturo, kjer si mogel v zadnji zakotni vasi najti ljudi, ki so bili široko razgledani, narodno zavedni in poučeni, kjer skoraj ni bilo vasi, ki ne bi imela vsaj majhnega pevskega zbora, se je naenkrat pogreznila v molk.

V to kulturno praznino je začel vdirati ljubljanski radijski in televizijski program, revije in časopise z osladnimi šalami, grobo intimnimi spolnimi nasveti, z vso malomeščansko plitkosti liberalnega tipa, ki je na istih straneh ostro nasprotovala uradnemu nauku o socialistični samoupravljalni družbi.

„Ljudska demokracija“ o njegov dobesedni pomen, da bi mu našli pravo definicijo.

Dasi bo morda danes Brežnjev, jutri njegovemu nasledniku uspelo sedanje glasne svobodnjake v ZSSR zatreti, seme svobode je zasejano in poganja vedno hitreje. Zledenela revolucija, v kateri se danes nahaja ZSSR, se lomi. Odjuga na gospodarskem področju, ki se ji sovjetski režim ne more izogniti, s seboj prinaša tudi vedno večjo zahtevano ljudskih množic po odjugi tudi na drugih poljih človeškega udejstvovanja. Narava sovjetskega režima zahteva postopne spremembe, toda razvoj ne more obstati samo na gospodarskem področju, temveč se nujno širi tudi na politično.

Brežnjev danes še preganja preroke svobode v ZSSR. Preganjal jih bo morda tudi še jutri. Toda, lahko se še njemu samemu zgodi, da bo preganjanje hudo obžaloval. A takrat bo prepozno.

Za ideološko kuliso so se začeli kazati prvi obrisi surovega profitarstva, ki ne pozna več nobenih meja. Celo sama slovenska ideja, ki je bila vsa leta fašizma in vojne primorskim ljudem kot zvezda vodnica, je bila naenkrat pohojena. Pod krinko državne enotnosti (kot norčevanje iz vseh, ki so se zanjo borili in tudi padli) je bilo ime slovenske narodnosti odstranjeno iz dnevnega reda v javnem življenju, odstranjeno celo z rojstnih listov naših otrok.

Toliko je bilo upanja in pričakovanja, potrpljenja za „predhodne“ težave, a sedaj se nam ti ljudje, ki so prišli od tam čez, zdijo vedno bolj tuji in oddaljeni četudi govori slovensko. Slovenstvo jim ni pomenilo nič vzvišenega, iskali so svojo korist, pomilovalno gledali na slovensko duhovno izročilo in na našo zvestoto, ki smo jo slovenstvu ohranili. V njih je neki otroški gon po iskanju nečesa eksotičnega, barvitega, vznemirljivega nad tem, kar je pariško, rimsko, nemško, ameriško, čim bolj mednarodno, samo da je brez povezave s slovensko tradicijo; poveljevanje vsega tujega. Če je ostalo še kaj slovenske zavesti, jo je prekrila skrajna strankarska nestrpnost. Njih plitva osebnost je bila sposobna samo kopiranja tujega brez lastnega notranjega doživljanja.

Naša ljubezen do domovine in slovenski čut sta ob takih doživljajih izgubila svoj prvotni polet. Ignoriranje zamejskih rojakov, dvojna ideološka morala matice, strankarski prepri za osebni prestiž v svetu, vse je vodilo do spoznanja, da neka domovina lahko tudi ni domovina, da slovenstvo lahko postane ob vsej zavesti in žrtvi ljudstva samo poceni sredstvo malomestnih prestižnikov in koristnikov, ki niso nikoli poznali ideala.

Kulturno in duševno praznino našega prostora sme zapolnjevati kakšen „Nedeljski dnevnik“, ki kuje dobiček, zato da nas poneumlja. Slovenski verski tednik, ki je tako na tekočem o Tretjem svetu, je našim razmeram odmaknjen, preveč oddaljen od našega izročila, da bi mogel potešiti našo duhovno žejo. Duhovna pot do goriške katoliške tradicije, ki je oplajala naše versko doživljanje, je neprodušno zaprta.

Kaj danes priključena dežela, preizkušena od zahoda in vzhoda, v resnici čuti, nihče natanko ne ve. Smemo pa mirno zapisati: preporna je grenkih spoznanj in bridkih razočaranj.“

M.N.

JUGOSLAVIJA TRGUJE Z OROŽJEM

Konec letošnjega junija je jugoslovanska komunistična partija pod krinko jugoslovanske vojske organizirala razstavo doma izdelanega orožja, municije in drugega vojaškega materiala. Jugoslovanski tisk je objavil detaljirana poročila opremljena s fotografijami o razstavi, ki so jo priredili v mestecu Nikinci, v bližini Beograda.

Dasi je jugoslovanska komunistična partija s Titom na čelu nešteto krat izjavila, da „se bori za mir“ in da „je proti vojni“ in da „v tem boju podpira sleherno miroljubno državo“, je že takoj po juniju 1938, ko se je Tito sprl s Stalinom, pripravila načrte za zgraditev velikih tovarn za izdelovanje orožja, vse pod pretvezo, da se bo morala „sama braniti pred sovjetskimi grožnjami.“ Tako je tekem let v komunistični Jugoslaviji zraslo okrog dvajset tovarn za orožje in municijo, poleg njih pa še okrog sto pomožnih tovarn, ki dopolnjujejo oboroževalno zmogljivost jugoslovanskega komunističnega režima.

Jugoslovanski partiji, strokovnjaki za izdelovanje lahkega orožja, se ubijajo tudi za načrti za proizvodnjo gverilskega orožja ter še jim je posrečilo izdelati avtomatične puške, brzostrelke in minometalce, ki so za štirideset odstotkov lažji od starih modelov, medtem ko so jim strelno jakost skoro podvojili. Te vrste orožja jugoslovanski komunistični režim ponuja za izvoz gverilskih organizacijam v zahodnem svetu, za tkim. osvobodilne akcije.

Sistemas y estructuras

Durante la reunión que mantuvo con los representantes de grupos juveniles del movimiento justicialista el general Perón abordó también el tema del cambio de estructuras.

„El error muy grande de mucha gente“, dijo en esa oportunidad, „es pretender cambiar los sistemas. El sistema es un conjunto de arbitrios que forman un verdadero cuerpo, eso es el sistema y a nadie se le ocurre cambiarlo. Lo que hay que cambiar paulatinamente y con prudencia son las estructuras que conforman el sistema. El sistema no se cambia. El sistema va a resultar cambiado cuando las estructuras, que lo conforman y desmenuvan lo hayan modificado. ¿Y cómo se modifica eso? Dentro de la actitud nuestra hay un solo camino que es la legislación. No es de ninguna manera constructivo el romper un sistema. La Unión Soviética rompió un sistema y creó otro hace 56 años — a pesar de que lo han ayudado todos y en la tecnología ha ido adelante — tiene que ir Brezhnev a pedir ayuda a los EE.UU. ¿Qué quiero decir con eso? — Los países que salieron de la guerra hace 27 años, por ejemplo, Alemania, de la que no había quedado nada, hoy es el país más rico de Europa, con el sistema más apropiado de toda Europa. La legislación alemana sobre la cuestión social es magnífica, porque ha hecho un Estado moderno, donde el esfuerzo es mancomunado.“

„SEDMA JUGOSLOVANSKA REPUBLIKA“

DELAVCI IZ JUGOSLAVIJE NA TUJEM

V svojem govoru partizanskim borbem 4. julija letos se je jugoslovanski komunistični diktator Tito pritoževal, da „na žalost nad 700.000 naših državljanov dela v tujini.“ Kakor običajno, je diktator Tito tudi tokrat prikril vso resnico, ker pač smatra jugoslovanske državljanke in partizanske borec za ljudi, ki hitro pozabljajo odn., ki zadevni uradni statistik ne berejo. V uradnih jugoslovanskih podatkih namreč stoji, da dela na Zahodu več kot en milijon delavcev iz Jugoslavije. Že konec 1972 je jugoslovanski Federalni urad za zaposlitev objavil, da je „v tujini zaposlenih okrog en milijon naših delavcev, kar je približno enajst odstotkov aktivnega prebivalstva naše države.“

V Jugoslaviji imenujejo jugoslovanske državljanke, ki delajo v tujini, „sedma jugoslovanska republika“, ker pač več ljudi dela v tujini, kakor ima prebivalcev npr. jugoslovanska republika Črna gora (529.000).

DVE SKUPINI V PARTIJI

V jugoslovanski komunistični partiji, vključno diktator Tito, izvoz delovne sile iz države zasleduje z mešanimi občutki. Partija je deljena v tem vprašanju v dve skupini. Ena zagovarja pozitiven aspekt izvoza delovne sile iz države, druga negativen. Prva skupina navaja kot pozitivne tri razloge: a) huda notranja brezposelnost je z izvozom delavstva olajšana; b) delavci po-

šljajo iz tujine stotine milijonov tujih valut domov; c) nestrokovno delavstvo se v tujini usposablja za strokovna dela. Druga skupina pa navaja naslednje štiri negativne postavke: a) državo je zapustilo veliko število strokovnih delavcev in drugih izvedencev (okrog 280.000); b) delavci v tujini so podvrženi neprestanemu vpivu „kapitalističnih idej“ in „ekstremističnih emigracij“; c) partijska ideologija trpi hudo škodo, ker izvoz delovne sile dokazuje nesposobnost komunizma; d) nad 300.000 delavcev, ki so še vojno obvezni, „tri armade“, kakor je nedavno dejal Tito sam, se nahaja na Zahodu, med njimi veliko rezervnih častnikov.

S postritvijo partijske kontrole nad vsem življenjem v Jugoslaviji je jugoslovanska federalna skupščina 8. junija t. l. izglasovala nov zakon o „Osnovnih pogojih za začasno zaposlitev in zaščito jugoslovanskih državljanov v tujini.“

NEMŠKI KAPITALISTI ZNAJO BOLJE

V debatah pred izglasovanjem novega zakona so partiji navajali, kakor običajno, vse druge razloge za odhajanje delovne sile iz države, kakor resnične, se pravi: komunistični sistem. Naravnost smešno je npr. izvenela Titova trditve, da je „partija brezhibna ustanova, ki jo vsi navdušeno podpirajo, razen nekaj tujih agentov,“ in da „jugoslovanski delavci, zlasti strokovnjaki, zato zapuščajo državo, ker npr. v Zahodni Nemčiji lahko več zaslužijo kakor doma.“ Nato je nadaljeval:

„Poskusiti moramo in, če le mogoče, zvišati plače, da naši ljudje ne bodo odhajali v Nemčijo. Če jih Nemci lahko tako dobro plačajo, morajo več dobiti tudi doma. Toda nemški kapitalisti znajo bolje organizirati delo. Če delavca dobro plačajo, potem takšen delavec ne lenari, ne kad med delom itd. Naše delavce moramo bolje plačevati, zlasti tiste z nizkim zaslužkom, da bodo mogli primerno živeti. Imamo težave, ker smo v preteklosti prehitro nastopali. Mislili smo, da je dovolj izdati dekrete in vse bo samo steklo. To nas je veliko stalo...“ Lepa vrsta priznanj nesposobnosti komunističnega sistema, ki ga sedeva vodi Tito sam.

Nedavno je severnoameriški New York Times citiral izjave predsednika Srbske akademije znanosti in umetnosti prof. Pavla Savića, ki se je pritožil, da v komunistični Jugoslaviji ni možnosti za ustvarjanje in da delavci, zlasti znanstveniki, zapuščajo državo. Dobesedno je prof. Savić dejal: „Te ljudi žene v tujino naša družbena klima. Ni

(Sledi na 2. str.)

KOSYGIN IN SOVJETSKA MORNARICA PRIDETA V JUGOSLAVIJO?

Iz še ne potrjenih vesti iz Beograda je pričakovati, da bo 21. septembra prišel na enotedenski obisk v Jugoslavijo sovjetski ministrski predsednik Kosygin. Predmet razgovorov naj bi bil sestanek „neopredeljenih“ v Alžiru. Predvsem pa bi bil predmet razgovorov dej-

stvo, da se Jugoslavija še ni vključila v Sovjetski blok, kakor je bilo pričakovati po obisku Brežnjeva septembra 1971. Tudi naj bi Kosygin skušal pridobiti Jugoslavijo, da bi sodelovala pri kampanji Vzhodnega bloka proti rdeči Kitajski. V času obiska sovjetskega predsednika naj bi prispela v Dubrovnik enota sovjetske mornarice na prijeteljski obisk.

VOJAŠKA REVOLUCIJA V ČILU

ALLENDEJEV KONEC

Opazovalci čilske politike so že dalj časa zaskrbljeno gledali razvoj notranjih dogodkov, v katerih so zadnje mesece izstopali zlasti trije činitelji: nesprajljivost predsednika Allendeja, da bi vsaj za las odstopil od začrtanega programa; vedno večji pritisk s strani krščanske demokracije in desničarskih strank in končno naraščajoče nezadovoljstvo vojske spriso obupnega gospodarskega položaja, v katerem se je nahajala država.

Po zadnjem poizkusu dialoga z opozicijo, ki se je izjalovil kot prejšnji, so s svojih mest v vladi odstopili tudi vsi trije vojaški poveljniki, ki so obenem tudi zapustili svoja vojaška mesta. Tedaj se je odprlo vprašanje, kakšno smer delovanja bodo podvzeli novi poveljniki. Vsekakor so mnogi napovedovali državni udar, kljub konstitucionalni tradiciji čilske vojske (od leta 1932 dalje so se ustavni predsedniki nemotno vrstili v Casa de la Moneda). Končno so se te napovedi izpolnile v torek, 11. septembra, ko so oborožene sile izvedle revolucijo in postavile na oblast vojaško junto.

Požar je sprožila mornariška postojanka v Valparaiso, odkoder je ogenj

hitro zavel vso državo. Ni poteklo mnogo časa, ko je bila vladna palača obkoljena od vojaških oddelkov in iz zraka bombardirana od vojaškega letalstva. Takoj nato so oddelki pehote napadli vladno palačo. Allende je še skušal vzdržati z oddelki garde in osebne straže. A vse je bilo zastoj. Ko je Allende videl, da nima več pomena upirati se, si je vzel življenje.

Oblast so prevzeli poveljniki treh vojaških rodov, general Augusto Pinochet Ugarte, viceadmiral José Toribio Merino Castro, letalski general Gustavo Leigh Guzmán in še poveljnik karabinerjev César Mendoza Durán. V izjavi naglašajo, da „želimo znova pridobiti za Čile mesto, ki mu pripada kot svobodnemu in neodvisnemu narodu. Hočemo preprečiti, da bi se v naši domovini uvejavila temna diktatura.“

S tem je v Čilu zaključena doba socialističnega poizkusa. S tem je padla tudi edina marksistična vlada, ki je prišla na oblast po poti svobodnih volitev. V koliko je doba Allendejeve vladave pozitivna izkušnja za Čile in za ves svet, bo pokazala zgodovina. Njej tudi prepuščamo besedo o sodbi nad dogodki 11. septembra v Čilu.

Žave noben jugoslovanski državljani, ki še ni odslužil vojaškega roka. Danes je v tujini „nad polovico delavcev starih manj kot 30 let in večina teh med 20 in 24 leti starosti,“ so 24. junija t.l. zapisale Beograjske nedeljne novine.

Pravi cinizem v zvezi z delavci na tujem zveni iz izjav raznih jugoslovanskih komunističnih vejakov, da se bodo „v slučaju vojne ti ljudje znašli v neprijetnem položaju. Zunaj domovine so namreč izpostavljeni raznim pritiskom s strani ekstremističnih političnih organizacij in vohunskih služb.“ Isti funkcionarji tudi izjavljajo, da so delavci „izpostavljeni raznim emigrantskim organizacijam, ki jih financirajo reakcionarni krogi in cerkvene organizacije. Te organizacije so povečale svojo delavnost po Titovem pismu oktobra 1972.“ Isti funkcionarji tudi trdijo, da imajo „jugoslovanski begunci na razpolago 30 radijskih postaj, ki dnevno odajajo sovražno propagando, poleg tega pa še 200 časopisov, veliko število brošur, pamfletov in letakov.“ Izjave so bile objavljene v beograjski Politiki 20. junija t. l.

Najodločnejši zagovornik prepovedi potovanja v tujino fantom, ki še niso odslužili vojaškega roka, je namestnik obrambnega ministra slovenski general Ivan Dolničar.

Mednarodni teden

Kuba je na alžirski konferenci tikim nevrščenih objavila, da je prekinila diplomatske stike z Izraelom. Na konferenci so izglasovali tudi resolucije „obnovi podpore ljudstvom Vietnamu, Kambodže in Laosa, o osvoboditvi okupiranih arabskih področij, o vzpostavitvi pravic palestinskemu ljudstvu in o podpori afriškim osvobodilnim gibanjem“.

V Peruju na konferenci vojaških predstavnikov latinoameričkih držav niso odobrili perujsko-argentskega predloga o spremembi pogodbe o medsebojni vojaški podpori, ki so jo kmalu po drugi svetovni vojni podpisale latinoameričke države z ZDA v Rio de Janeiro.

Kolera, ki je v Italiji v zadnjih treh tednih zahtevala 23 smrtnih žrtev, predvsem v južnem delu polotoka, nima epidemičnega značaja, izjavljajo italijanske sanitetne oblasti. En slučaj kolere so ugotovili tudi v Zahodni Nemčiji. V istem času je kolera zahtevala 20 smrtnih žrtev tudi v severnem Bangladesu.

Britanska princesa Ana si je na jahalnih tekmah v Kijevu v sovjetski Ukrajini zlomila ključnico, ker je padla s konja. Z njo je na obisku v ZSSR tudi njen oče princ Filip. Brežnjev je izjavil, da si želi obiska britanske kraljice Elizabete, da si sorodniki od komunistov pobitih ruskih carjev. Princeza Ana se bo predvidoma poročila letošnjega novembra kljub zlomljeni ključnici.

Razklanost nevrščenih

PROTI CASTROVI KUBI

Kakor so predvidevali poznavalci tikim tretjega sveta, se je konferenca v Alžiru končala z visokodonečimi resolucijami, ki bodo jemali v poštev morda samo nekateri s stvarnostjo spriti demagogi.

To je povsem jasno povedal libijski predsednik Gaddafi, ki je navzočim delegatov, katerih mnogi so ga z zaprepačenjem poslušali, dejal med drugim tudi to: „Ne verjamem v nobena od vaških lepih človeških imenovanj, ki ne bodo nikdar zagledali belega dne. Soglašam sicer z njimi brez oklevanja, toda prepričan sem, da ta skupina (nevrščenih držav) ne bo mogla organizirati kolektivne obrambe. To je nemogoče. Vse, kar upam, da se bo zgodilo, je to, da se bodo člani te skupine obvezali, da ne bodo napadli drug drugega. Tako bomo odstranili strah pred vojno ali dejansko vojno na skoro polovici sveta.“

„marine“ so sveže in občutene, saj so del njegove mladosti in hrepenjenja v tujini. Razstavljal jih je tudi v Belgradu in med Jugoslovani v Punta Arenas v Čile. Sicer pa je svoje slike razstavljal že od l. 1954, ko je začel v enem najboljših priznanih buenosaireskih razstavnih salonov v Witcombu, kjer je razstavljal tudi l. 1959. Zadnja njegova razstava je bila l. 1968 v prostori mestne občine Buenos Aires (Consejo deliberante de Buenos Aires), o kateri smo pisali tudi v našem listu, in kjer se morskim motivom pridružujejo tudi argentinski, kriolski s pampe.

Sulčić je bil tudi pesnik in pripovednik ter publicist.

Leta 1965 je izdal pesmi Luces y sombras v kasteljansčini, katere je sam arhitektsko opremil. Dodal pa je kasteljanski zbirki tri pesmi v slovenščini. V teh treh se je spomnil svojega rojstnega kraja Sv. Križa in Krasa ter jima dodal „marino“, ribiško balado z naše obale. Svojo domačo vas je takole predstavil:

Na robu Krasa, kamenitega sklada,
ki strmo v Jadransko morje pada,
na severni bregoviti obali
(pri morju vinogradi so in pristanišče,
na vrhu grušč, trnje in žajbelj v skali,
v zalivu Grljanske kopalnice)
počiva Sveti Križ, moja rojstna vas.
Gleda Istro od Trsta do Kopra, do Pirana,
skozi burjo po valovih čez Čedas,
in od Gradeža, Soča do Sesljana;
od zadaj pa Julijske planine,
svete varuhe naše domovine.

Ljubil je svojo tržaško obalo, ljubil je svoj „mili Kras“, kjer rdeča je zemlja od trpljenja in krvi in polna je solz materinskih oči.

kjer iz cerkve v nebesa gre molitev v višavo,
da se Bog usmili nad ubogo naravo...

Nekateri obiski samo povečajo našo samoto.

Sacha Guitry (1885—1957)

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Eden izmed dogodkov, ki je najbolj odjeknil v javnosti pretekli teden je gotovo gverilski napad na poveljništvo vojaške sanitetne službe, ki ga je trockistična skupina ERP izvedla v noči med 6. in 7. septembrom. Izdaja mladega študenta filozofske fakultete, ki je v tej ednici služil vojaški rok je omogočila nemoten dostop skupini dvanajstih gverilcev. Vendar je pogumna akcija dveh vojakov preprečila uspeh prevratne skupine: rešila sta se vezi, pobegnila iz vojašnice in obvestila bližnji policijski postajo. Od tedaj naprej se je vse razvijalo po predvidenih poteh. Policija in vojaštvo sta obkolili zasedeno postojanko in končno prišli gverilce. Še prej je v nesrečnem dogodku, kateremu je kriva gverilska krvoločnost, izgubil življenje polkovnik Duarte Arday.

Ta gverilski napad pa ima večje posledice kot sicer zgolj policijske: najprej se je ob njem tudi vlada končno jasno izrekla proti tem nasilnim izgradom, in obljubila, da bo prevratni preganjala „z vso težo zakona“ (ta izjava je še pomembnejša, če upoštevamo, da so bili štirje od napadalec med amnistiranimi ob nastopu peronistične vladave). Dogodek je tudi pokazal jasno delitev v argentinski gverilci in sicer med skupino, ki se pokori Peronovemu ukazu, da se z akcijami preneha

(med temi so najmočnejši Montoneros, ki jih vodi Mario Firmenich), in pa pretežno trockističnimi skupinami, ki jih peronistična zmaga in vlada ne zadovoljita. In končno je dogodek pokazal soglasje med vlado in oboroženimi silami, saj je bilo v vladni izjavi govora o „praznem poizkusu ranitve oboroženih sil... ne da bi razumeli, da so se te institucije znova vključile v ljudsko čustvanje in v narodni proces.“ O tem priča tudi popolno soglasje glede pristojnosti sodišč: enajst gverilcev bo sojenih po civilnih zakonih, dva pa bosta prišla pred vojaško sodišče.

Vendar ni bila to edina težava vlade v preteklem tednu. Čim se nadaljuje celoten razvoj, tem več je problemov, ki jih mora vlada nenehno reševati. Med temi je gotovo na prvem mestu, ne po važnosti pač po vidnosti, problem mesa. V deželi, kjer je živinoreja eden stebrov ekonomije, ljudje po mesnicah zastoj sprahujejo po mesu. Ko je namreč vlada z dekretom odpravila zasebne klave, da bi s tem mogla vzdržati sedanje maksimirane cene, je povzročila konflikt, ki še ni rešen. Opor je precejšen in prihaja do izraza na različne načine. Tako so npr. pretekli teden na živinskem trgu v Liniersu protestno spustili na cesto na stotine glav živine, in so se potem kravice in celo prašiči sprehajali po mestnih ulicah. Mimo teh zabavnih incidentov vlada obljublja, da se bo dobava mesa normalizirala že prihodnji teden.

Politično pa položaj v državi ni doživel večjih sprememb. Opazna je le delna poostritev že zavzetih stališč. Tako npr. kandidat desničarskih federalistov Francisco Manrique vedno bolj pogosto in ostreje napada vlado in Perona in s tem pridobiva opozicijske glasove. Prav tako pa so malo ostrejši nastopi radikalov, zlasti kandidata za podpredsednika mladega senatorja De la Rúa. Peronisti pa vztrajajo na svoji poziciji voditeljev „narodnega procesa“. Zanimivo je to, da so trije kandidati desničarske sredinske usmeritve, le eden pa, Coral, resnični predstavnik leve. Tudi on nima večjih izgledov.

Perón sam pa je v nedeljo, 9., dočel velik uspeh, ko je sprejel predstavnik peronistične mladine. Njihova zasloba je bistveno važna pri bodočih volitvah. Res je da je delavstvo „hrbtenica peronističnega gibanja“, kot je Perón izrazil pred dnevi, a nikakor si ne more dovoliti odbijati mladino, zlasti ne v neposredni bližini volitev.

♦ Arhitekt Viktor Sulčić

V nedeljo, 9. t. m., je umrl po dolgotrajni bolezni — pred letom ga je zadela kap ter je bil ves čas močno paraliziran — znan slovenska osebnost v Buenos Airesu, arh. Viktor Sulčić. Bil je markantna osebnost visoke postave, izrazitega obraza, ki je razodeval umetnika in misleca, čustvenega človeka in človeka dejanja. Bil je „staroslovenec“, emigrant že iz l. 1924, ko se je priselil iz Trsta v Argentino kot toliko drugih Slovencev, ki so se umikali pred nastopom fašizma v novi svet. Rodil se je namreč 2. 8. 1895 pri Sv. Križu v slovenski okolici Trsta, pa je kmalu izgubil starše in ga je vzgajala teta, ki je bila v službi pri italijanski šoli „Dante Alighieri“.

Večkrat mi je pokojni Sulčić pripovedoval, da ni nikdar obiskoval slovenskih šol, le italijanske, pa je ostal vse življenje zaveden Slovenec, velik ljubitelj slovenske knjige in slovenske umetnosti sploh. Po študijah v Trstu in v Italiji je v Bologni postal arhitekt. Nekaj časa je bil tudi v Zagrebu, kjer je popravil arh. Biliničev Meštrovičevo hišo v Mletački ulici v Zagrebu. Tedaj mu je mojster poklonil tudi enega osnutkov za Strossmajerjev spomenik, ki je stal odlejel vedno na vidnem mestu v njegovem stanovanju.

V Argentini je preživel petdeset let ter je tu ustvaril kot arhitekt več po-

membnih del, ki so mu zagotovila lepo mesto v argentinskem stavbarstvu. Takoj po prihodu (1925) je dobil drugo nagrado njegov načrt za mestno hišo v Bragadi, prihodnje leto pa celo I. nagrado (skupno z drugim arhitektom) za matično palačo Državne hipotekarne banke v Buenos Airesu. Toda odobrili načrt se ni zgradil, ker je med tem padla vlada. Arh. Sulčić je tožil državo za odškodnino in je pravdo — dobil. Rad se je pobahal, da je bil prvi, ki je take vrste tožbo dobil. Najvažnejši njegovi stavbi pa sta Mercado de Abasto Proveedor na Plaza Once pa Stadium športnega kluba Boca Juniors. Najlepša dela pa so gotovo njegova cerkev v San Justo (Asilo de los Ancianos) ter razni paviljoni Zavetišča ob njej. Poleg tega je zgradil več oddelkov znane Italijanske bolnice v Buenos Airesu ter biblioteko Florentino Ameghino v Lujanu, kakor tudi vhod v lujansko pokopališče. Pa tudi Mercado Velez Sarsfield v Buenos Airesu. Poleg teh glavnih stavb je zgradil mnogo stanovanjskih hiš, blokovi itd. ter mnogo lepih objektov za notranjo opremo stanovanj. Skratka: kot arhitekt je bil poznana in priznana osebnost v argentinskih krogih, o kateri so pisale tudi strokovne revije (o Mercado de Abasto predvsem). Slovenska revija Meddobje je prinesla v eni lanskim številki 1972 (letnik XII., štev. 1) 9 podob njegovih arhitektskih stvaritev s kratkimi življenjepisnimi podatki o njem.

V zadnjih letih, ko je stopil v pokoj, se je posvetil bolj umetnosti; namreč slikarstvu in pisateljevanju. Kot slikar je bil impresionist ter ga je navdihnil zlasti obisk domovine pred leti in njegov Jadranski, okolica Sv. Križa. Njegov

vo vojno v veliko oporo tako poslaniku dr. Izidorju Cankarju kakor msgr. Hladniku pri njunem delu za slovensko imigracijo. Msgr. Hladniku je ob smrti v imenu staronaseljencev govoril lep spominski govor. Med vojno je bil tajnik Jugoslovanskega odbora v Argentini ter je razvijal živahno delavnost za osvoboditev Jugoslavije v smislu jugoslovanske vlade v exilu ter je dobil celo osebno priznanje takratnega predsednika vlade gral. Simovića. Hranil je arhiv o tem delovanju med vojno ter ga je odstopil v obdelavo dr. Baragi, ki je o tem delu poročal pri Slovenski kulturni akciji. Predavanja se je še sam — čeprav že bolan — udeležil ter je živahno posegel v debato in pojasnjevanje tedanjih razmer.

Do novonaseljencev je bil prijateljski, mnogim je pomagal v težavah, posebej tistim, ki so bili v Argentini, in je o tem delu poročal pri Slovenski kulturni akciji. Predavanja se je še sam — čeprav že bolan — udeležil ter je živahno posegel v debato in pojasnjevanje tedanjih razmer.

Do novonaseljencev je bil prijateljski, mnogim je pomagal v težavah, posebej tistim, ki so bili v Argentini, in je o tem delu poročal pri Slovenski kulturni akciji. Predavanja se je še sam — čeprav že bolan — udeležil ter je živahno posegel v debato in pojasnjevanje tedanjih razmer.

S Sulčićem je umrl največji slovenski kulturni delavec predvojne slovenske imigracije v Argentini.

Zdaj počiva v hramu jugoslovanske grobnice na Chacariti, ki jo je sam pomagal ustanavljati in graditi. Tam je njegov sin, katere tragične smrti v mladosti ni mogel nikdar pozabiti in ji je posvetil več pesmi. Zdaj je doživel to, o čemer je sam pel v svoji kasteljanski pesmi:

„Es lo eterno / lo que queda, lo que vale, / lo que es puro y no corrompe / lo que brilla y que resiste“.

Naj mu bo to Večno v mir in pokoj. Njegovi gospe soprogji ter sinu z družino naše sožalje.

Tine Debeljak

Novice iz Slovenije

LJUBLJANA — V okviru 21. Mednarodnih poletnih kulturnih prireditev je 19. avgusta nastopil v Križankah Slovenski godalni kvartet, ki ga sestavljajo Anton Zimšek — 1. violina, Karel Žužek — 2. violina, Franc Avsenek — viola in Stanko Demšar — violončelo. Naslednjega dne pa se je istotom predstavila Schola Labacensis — ensambel se bil ustanovljen leta 1963. Ta ansambel se je poponoma posvetil glasbi srednjega veka in renesanci.

NOVO MESTO — V okviru 18. Dolenjskega festivala so pripravili v „Lamutovem likovnem salonu“ retrospektivno razstavo akademika Franceta Miheliča. Umetnik je za svojo razstavo, ki je bila odprta 18. avgusta, odbral 38 slik, 20 grafik in 30 risb. Ob tej priložnosti so izdali izpodbijajočo kritiko Janeza Mesesnela katalog z uvodno besedo, življenjskimi podatki in s črno-belimi reprodukcijami umetnikovih del.

KRANJ — V kranjski občini so z novim šolskim letom začeli pouk v petih novih šolah. V Besnici, na Kokriču, v Naklem, na Orehku in v Trbojah. V vseh novih šolah bodo imeli tudi vrtee.

CERKNICA — V prejšnji številki smo poročali o koncertih v obnovljeni cerkvi v Zelšah. Dodali bi sedaj, da so v istem koncertnem prostoru v sklopu prireditev „Koncertne scene“ iz Ljubljane gostovali znani bratje Lorenz. Trio Lorenz je poslušalce navdušil z izvajanjem Haydnovih, Mozartovih in Beethovnovih skladb.

KRANJ — Gorenjski sejem je bil v Kranju odprt od 10. do 20. avgusta. 210 domačih in 81 tujih razstavljalcev je ponujalo gospodinjstvo opremo, tekstil, pohištvo, kmetijsko mehanizacijo in motorna vozila. Za to priložnost je občina celo znižala prometni davek za dva odstotka.

KOPER — V koperski luki so v juliju pretovarili 124.600 ton blaga, lani pa samo 83.300. Povečanje v juliju znaša 11% več kot lani; toda v prvih sedmih mesecih je koprsko pristanišče imelo vsega prometa 1.041.750 ton, kar je za 3% manj kot lani. Kljub temu pa upajo, da bodo do konca leta precej prekorčili lanski celotni dosežek.

KRANJSKA GORA — Dva poljska alpinista, Jacek Szepanski in Tadeusz Kaszubski iz Varšave, sta napadla severno steno Travnika med Mojstrovko in Jalovcem. Toda v steni so jima pošle moči; zatem sta zašla; toda po treh dneh klicanja na pomoč in ko sta že skoraj obupala, so ju zashli drugi poljski planinci, ki so ostali v koči v Tamarju. Reševalci so nato popolnoma onemogla planinca prepeljali s stene Travnika na Vrščič, od tam pa v Tamar.

MURSKA SOBOTA — Likovna razstava Pannonia 73, ki združuje umetnike Gradišanske, slovenskega Pomurja in zahodnega dela Madžarske in ki se je pred leti začela v Murski Soboti, je bila letos odprta v Szombathelyju, toda v septembru jo bodo

prenesli v Železno na Gradiščansko, oktobra pa v Mursko Soboto.

MARIBOR — Mariborska tovarna avtomobilov TAM in novomeška tovarna motornih vozil IMV sta podpisali pogodbo o medsebojnem poslovnem in tehničnem sodelovanju. Razen sodelovanja na domače tržišče predvidevajo nove pogodbe tudi možnosti za skupno nastopanje na inozemskih trgih.

KISOVEC — Na Mareli nad Kisovcem so postavili nov televizijski pretvornik za črno-belo in barvno televizijo. S tem bodo znatno izboljšali sliko na televizijskih zaslonih v Zagorju, Lokih, Izlakah in Kisovcu. Prebivalci so pri gradnji opravili nad 1300 prostovoljnih ur dela, poleg tega so dali še 450.000 dinarjev prispevka, Radio TV Ljubljana je posredoval potrebne naprave v vrednosti 140.000 dinarjev, podjetja so dala le 60.000 dinarjev.

KOPER — V sedmih mesecih letošnjega leta je bilo na slovenski obali 1.043.377 prenočitev, kar je v celoti za 19% več kot lani v istem obdobju. Močno se je povečal obisk tujih gostov — kar za 34%, domačih pa le za 2%. Vendar gostinci pravijo, da bo letošnji dobiček precej manjši kot lanski, ker so stroški bolj porasli kot cene v gostinstvu. Računajo, da bo do konca sezone na slovenski rivieri preko dva milijona nočitev.

Umrlji so od 11. 8. do 17. 8. 1973:

LJUBLJANA — Leopoldina Strnad r. Končar, 85; Ferdinand Kvas, up. sodnik; Viktor Markič, up. rač. inšp. in ustanovitelj Sentjakobskega gledališča; Janez Ižanec; Angela Finc r. Pavlin, 66; Janez Prijatelj, upok. PIT; Mihael Snoj, upok. PIT; Robert Mihor, mest. tesarski mojster v p. in koroški borec; Marija Langus r. Novak, 84; Milka Volavšker. Grebenc, 95; Boža Groščičar r. Belec; Franc Horvat, up. žel. sprevednik; Marija Nanut; Drago Križ; Anton Švajger; Božo Jurčič, 27 (p. n. v Nemčiji); Martin Jontej, up. komisijonar, 92.

RAZNI KRAJI — Janez Robek, Kostanjevica ob Krki; Ivana Zore r. Ribič, Rafolče; Anton Perčič, 62, Mala vas, p. n.; Franc Kirar, župnik in zlatoslikar, Podgrad pri Novem mestu; Rafael Vidrih, Murska Sobota, Franc Berlič, 35, Maribor, p. n.; Marija Vnuč 46, Zepovci, p. p.; Stefan Tomažin, miličnik, Postojna, p. n.; Antonija Vidic r. Zupavčič, Bečji vrh; Janez Tomazi, up. duhovnik, Sela pri Kamniku; Marija Fortuna r. Košane, Dekani; Zofija Kranjc r. Štukelj, up. uč., Kamnik; Cvetana Priol, učit. glasbe; Maribor; Marija Dimc, Medlog; Anton Jurkas, Dobova; Ernest Cokan, Griže; Jože Remžgar, posestnik, Verd; Miran Valentičič, Podbrdo, p. n.; Marija Strnad, Maribor; Marija Urbančič, Ilirska Bistrica; Franc Bohte, Grasshau (ZRN, doma iz Vinča vasi); Jože Jecl, 61, Stranje (nesreča z motorno kosilnico); Lovro Zdravce, Celje; Ivana Vesel, Sodražica; Viktor Krivec, Ravne; Marija Plevel, 66, Klanec; Albin Ovtar, 27, Ribnica na Pohorju, nesreča pri košnji z motorno kosilnico; Jože Leskovšek, Celje; Ignac Mihevc, učitelj in slikar-grafik, Kranj; Peter Hocman, 71, Pušava, p. n.; Andreja Daša, Dolina Prekopa, p. n.; Franc Knap, Petrovče, p. n.; Marija Vrabčič r. Hojnik, 73, Celje; Karel Šilih, um. rudar, Velenje; Karel Zupan, rudar, Breze, p. n.; Jože Štrinar, up. kap. I. kl., Sketinjčar; Helena Dornik r. Snoj, Tržič; Frančiška Kopriva, Petrovče, p. n.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebnosti

Družinska sreča. V družini Lojzeta Lampreta in njegove žene ge. Francke roj. Strah so dobili hčerko, ki bo pri krstu dobila ime Monika Magdalena. Čestitamo.

Krščena je bila Veronika Marolt, hči Andreja in ge. Gabrijele roj. Leber. Botta sta bila Rudi Leber ml. in Cilka Leber roj. Dimnik. Krstil pa je g. Franc Grom. Naše čestitke.

+ Miha Menič

17. avgusta t. l. je umrl v Pacheco pri Buenos Airesu Miha Menič. Pokojni je bil rojen 24. septembra 1906 v Borjani pri Kobaridu. Leta 1930 se je poročil s Štefanijo Spolad. Po drugi svetovni vojni je s skupino številnih emigrantov prišel v Argentino in živel nekaj časa v Tigre, nato pa v Pacheco. Po poklicu je bil mizar in si je s pridnostjo postavil lasten dom. V Argentini zapušča eno hčerko in enega sina, brata Franca ter teto Barbaro Hrast. V Sloveniji ima sestro Milko. Pogreb g. Miha je bil 18. avgusta na pokopališču v Tigre. Naj v miru počiva!

BARILOČE

Slovenska argentinska mladina vstopa v državno smučarsko prvenstvo

Že nekaj let nisem kaj prida pisal o argentinski smučarji. Slovenski športniki ob Nahuel Huapiju so počasi vsi dosegli leta, ko je treba opustiti tekmovalne in se prepustiti lagodnemu belemu opoju ali pa dosti manj udobnemu organizacijskemu delu. Ta ali oni je morda celo postavil dilemo na področje ali jih pretopil v kak drug predmet, ki mu v zrelih letih bolje služi kot pa ukvirjeni les z železnimi okovi. Za tiste prijatelje belega športa, ki se potijo ob Srebrni reki, pa itak buenosairesko časopisje prinese najvažnejše podatke o zimskih turnirjih na Cerro Cathedral.

No, medtem ko se mi staramo, raste mladina po zakonitostih narave v brezkončnem obnavljanju stvarstva. Že dolgo beremo v otroških tekmovalnih Cluba Andino številna slovenska imena in pričakovali smo, da se bo počasi tudi naraščaj uvrstil v tukajšnje gorniško aktivnost. Prvi rod slovenske mladine je po zgledu starejših rad drsal smučke, a tudi kmalu izginil v poslovnem delu ali pa celo zamenjal patagonska obzorja z Buenos Airesom, Združenimi državami ali Kanado. Druga generacija komaj prerušča otroška leta, vendar je letos že pokazala nekaj, kar je pripravilo našega dopisnika, da zagradi za pero in napiše nekaj vrstic.

Letošnja zima je slučajno ena najlepših, kar se jih v četrto stoletja tukaj spominjamo. Besedo „lep“ je treba razumeti v smučarskem smislu. Vsi vemo, kaj je poglavna preglednica Bariloče: zimski dež. No, tokrat smo doživeli dneve, ki so nas spominjali Evrope: vse julij smo bili deležni suhega snega ob lepem in mrzlem vremenu. Sredi avgusta pa nam je nebo spet nasulo belega blagoslova, da smo še zdaj bogato založeni.

Prav zadnji dan državnega smučarskega prvenstva, ki teče zdaj že neprotirano 32 let, so slovenski fantje, rojeni v Bariločah, odnesli prvo veliko zmago: v štafeti na 30 kilometrov je moštvo Cluba Andino, ki so ga sestavljali Matjaž, Marko in Martin Jerman, osvojilo prvo mesto in zmagalo dvoje moštev vojaštva in dve drugi štafeti bariloškega kluba.

France Jerman je zadnji tekmoval in zmagal na državnem prvenstvu pred petimi leti. Njegovi fantje so se v dečki dobi posvečali predvsem alpskim disciplinam ter se med mladinci dobro uveljavili. Zadnji dve leti na so preokrenili svoje zanimanje v nordijsko smer in 32. državno prvenstvo jih je nagradilo z zmago v štafeti. Dodam samo, da so se dobro postavili v raznih drugih panogah smučkega teka: v drugi kategoriji je bil prvi Matjaž, med naraščalniki pa Martin — ta zadnji s časom, ki ga predstavi za konkurenta najboljšim seniorjem.

Kramolčevi Veselja dom je sledila Potočnikova Dolenjska, Pregljeva Ena ptička priletela ter Kernjaka Vigredna. Nato obe narodni: Kmetič veselo na svetu živi in Plavalaska; Drežniška Adamiča ter Ribniška v Tomčevi priredbi, ki je vzbudila velik aplavz in so jo pevčki na koncu ponovili. Sledile so še Kramolčeva Veseli hribček, vedno lepa Ipravčeva Slovenec sem ter na koncu Premrlova Zdravljica. Občinstvo je male pevce in dirigentko nagradilo z navdušenim aplavzom, pevčki so ponovili še dve pesmi.

Lanuški pevčki so s svojim koncertom ponovno pokazali svoje zmožnosti. Petje je bilo ubrano, glasovi otroško čisti, pesmi dobro izbrane. Kakor smo že omenili, se zdi, da je bil drugi del boljši od prvega. Posebej je treba poudariti lepo izgovarjavo, za kar gre gotovo vsa zasluga gospe voditeljici zborna.

Malim lanuškim slavčkom k njihovem koncertu iskreno čestitamo. Zahvalimo se jim za njihov trud, vztrajnost, navdušenje. Posebej se še zahvalimo gospe dirigentki za njeno požrtvovalnost. Znala je vzbuditi v malih pevcih ljubezen do slovenske pesmi. Ne moremo biti malodušni, ker so strune naših najmlajših še uglašene na slovensko melodijo.

M.

Pred dvajsetimi leti v "Svobodni Sloveniji"

17. septembra 1953. — št. 37

DR. PAVELIČ SNUBI SLOVENCE

Odkar je med hrvaško ustaško emigracijo začel padati vpliv nekdanjega tako mogočnega poglavnika dr. A. Paveliča, se med to kopnečo se skupino vedno očitneje oglašajo želja, da bi se dobilo kaj Slovencev za pripravo tega pogrezoživega se voza. V zadnji številki svojega osebnega glasila „Hrvatska“ od 9. t. m. je sam bivši poglavnik napisal v slovenskem jeziku članek „Hrvaška in Slovenstvo“.

V članku dr. Pavelič tudi omenja, da je l. 1943 po kapitulaciji Italije izrazil nemški vladi željo, naj tisti „precejšen del Slovencev, ki ga je imela zasedena Italija in ga izpraznila, postane svobodna in samostojna država“. Dr. Pavelič misli tukaj tkim. „Ljubljansko pokrajino“, ki je po širokem obsegala devet postaj južne železnice, po dolgem pa dolenjsko železnico od Ljubljane do Metlike. Imenitna slovenska „nezavisna država“! Več kot pol Slovenije s štajersko, Koroško in Gorenjsko naj ostane v Hitlerjevem Rajhu, ena tretjina z Notranjsko, Goriško, Krasom in Slovenskim Primorjem pa v Italiji! In to naj bo samostojna slovenska država! To ni več neresnost, to je cinizem gospoda Paveliča, ki mu težko najdemo primere... Iz Paveličeve moke ne bo kruha za Slovence! Vsaj za tiste ne, ki so pri zdravi pameti!

Med mašo je pel mladinski pevski zbor, ki ga vodi Andrej Selan.

V našem domu je bil nato skupen zajtrk, po njem pa so se začela tekmovalna v odbojki in sicer: so nastopile pri dekletih ekipe iz Morona, San Martina in San Justa, pri fantih pa iz Adrogujeja, Ramos Mejje, Morona in San Justa. Prvo mesto je pri dekletih zasedla ekipa iz San Martina, pri fantih pa je zmagalo moštvo Morona.

A ni vse ostalo pri športu. Kot je v San Justu že tradicionalno, je bil popolne lep kulturni program. Najprej sta navzoče pozdravila krajevna mladinska predsednica, Gdč. Anica Indihar in zvezni predsednik Janez Rode. Sledili so nastopi. Najprej so se postavili najmlajši, ki jih je za to priliko naučila gdč. Marija Krajnik. Naraščajnice so nato izvedle simbolično vajo pod vodstvom gdč. Emice Urbančič. Mladenke pa je za lepo vajo pripravila ga. Anica Zakrajšek.

Dekleta in fantje pa so pripravili tudi svoje točke. Najprej so pod vodstvom Andreja Selana zapeli „Moja kosa“, „Dober večer“ in „Venček narodnih“. Za tem je sledil nastop v orodni telovadbi, katerega je pripravil Franc Zupan. Za konec pa so pokazali še štiri folklorne plesse (koroški, pomorski, beokranjski in gorenjski). Skupino je vodila gdč. Tinka Urbančič, na harmoniki pa spremljala gdč. Mirjam Jereb. Zbrani rojaki so vse nastopajoče obdarili s toplim priznanjem in bili mladinci hvaležni za lep in pestro pripravljen program.

Po športnem svetu

Novi mladinski svetovni šahovski prvak je Beljavski (SZ), ki je v Stoc-tonu v zadnjem kolu premagal Marjanoviča (Jg.) in se z 8,5 točkami uvrstil na prvo mesto. Anglež Miles je zasedel drugo mesto z 8 točkami, Marjanovič pa deli s 7,5 točkami tretje mesto s Christiansenom in Steanom.

Na mednarodnem šahovskem turnirju v Petropolu je zmagal 21-letni Brazilec Henrique Costa Mecking, na drugo mesto pa so se uvrstili Portisch (Madžarska), Polugajevski in Geller (oba SZ). Med temi tremi bo v septembru poseben trofej in prvouvrščeni bo spremljal Meckinga na naslednjem turnirju za določitev izzivalca sedanjemu svetovnemu šahovskemu prvaku R. Fischerju (ZDA). Ljubojević (Jug.), ki je vodil skoraj do konca turnirja, je precej zaostal. Meckingu pa je zmaga menda že precej stopila v glavo in se po nekaterih časopisnih vesteh že napoveduje za Fischerjevega nasprotnika in celo novega svetovnega prvaka.

Sodelujte pri izdaji Zbornika Svobodne Slovenije, najbolj reprezentativne knjige slovenskih izseljencev. Ne odlašajte. Naročite to knjigo in plačajte še pred izidom. Cena 70.- pesov. Za pošiljanje po pošti doplačilo (za Argentino) 5.- pesov. Možno je tudi plačilo v obrokih: vsaj do 20. septembra 40.- pesov, ostanek ob prevzemu.

Slovenci po svetu

Brazilija — Sao Paulo

V nedeljo, 12. avgusta, so Slovenci v Sao Paulu po maši ob veliki udeležbi slavili 60-letnico življenja Janeza Levarja. Levar se je rodil v ZDA, a zna slovensko. Njegova družina je bila v tesnih stikih z Lauschetovo družino. Poznaje je prišel v Brazilijo k velepodjetju Firestone. Tovarna stoji v mestu Santo André, ki se skoraj dotika mesta Sao Paulo. Tovarna je petkrat večja kakor tovarna istega podojstva v Argentini. Janez Levar je njen podravatelj.

Pri maši je darove prinesel slavljencec sam v spremstvu Malgaja in inž. Poliča, ki dela v istem podjetju. Za proslavo so se zavzeli Slovenci, ki so po vojski našli v Levarju nesebičnega, širokosrčnega dobrotnika. Sprejemal jih je v službo, jim dobil stanovanja in daljal perilo, otroške vozičke i. p. Župnik je to njegovo dobrodelnost v nagovoru pri obloženih mizah še posebej poudaril. Nagovoril je tudi slavljencec in dejal, da je s podpiranjem Slovencev storil samo svojo dolžnost. Družini Poličeva in Jančarjeva, ki sta se za proslavo najboli potrudili, in vsi številni Slovenci so bili s proslavo izredno zadovoljni. — Ob isti priliki so se odločili, da pojdejo v Aparecido na božjo pot 23. septembra.

V teku nekaj mesecev sta se v Sao Paulu smrtno ponesrečili dve osebi. 1. maja je postal žrtev avtomobilske nesreče Vinko Rupnik, sorodnik generala L. Rupnika. 10. avgusta pa se je smrtno ponesrečila 70-letna Amalija Sédola iz Platišč v Beneški Sloveniji. Hotela je vstopiti na omnibus. Pri tem je padla,

OBVESTILA

SOBOTA, 15. septembra 1973:

Slovenski buenosaireski oktet prireja koncert v Slovenski hiši ob 20.30.

SKAD vabi na obisk razstave „Picassa“ v Museo de Bellas Artes. Zbiranje do 16.30 pred Muzejem.

NEDELJA, 16. septembra 1973:

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi ob 4 popoldne koncert otroškega pevskega zbora.

Na Pristavi III. mladinski dan fanovske in dekliške organizacije v Moronu

Še je čas za oglase v Zborniku Svobodne Slovenije, ki bo kmalu izšel. Podjetnike, industrialce, trgovce in obrtnike, svobodne poklice in ustanove prosimo, da nam do 16. t. m. sporočijo, koliko prostora naj jim rezerviramo. Besedilo pa moramo dobiti najkasneje do 20. septembra. Tega terminna ne bomo več podaljšali.

Uprava Svobodne Slovenije

se udarila na glavo in čez dve uri umrla. Pokojnica je enako kot več drugih beneških družin, prišla v Brazilijo leta 1950 na povabilo župnika Janeza Modrijana, ki je hotel v svoji župniji Capao Bonito (200 km zahodno od Sao Paula) ustanoviti slovensko naselje. Razmere niso bile ugodne in so se ljudje razšli. Nekaj družin je prišlo v Sao Paulo in se vključilo v slovensko župnijo.

SREDO, 19. septembra 1973:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 18.30 redni sestanek Lige Zena-mati.

SOBOTA, 22. septembra 1973:

V Slovenski hiši proslava šolskih otrok na čast škofu Antonu Martinu Slomšku. Na sporodu sv. maša in pravljena igra „Od pastirja do cesarja.“

V Slovenski hiši po končani Slomškovi proslavi seja predsednikov šolskih svetov. Vabi šolski odsek ZS.

ČETRTEK, 27. septembra 1973:

V Slovenski hiši ob 17 organizira Zveza slovenskih mater in žena razgovor z dr. Debeljakom „Ob 70 letnici“ Vodi ga. prof. Jana Dobovšek.

SOBOTA, 29. septembra 1973:

Na Pristavi večer slovenske pesmi ob 20. Izvajajo Slovenske mladenke.

NEDELJA, 30. septembra 1973:

Celodnevna prireditev ob obletnici Slomškovega doma.

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi bo XXII. mladinski dan.

SOBOTA, 6. oktobra 1973:

Slovenski pevski zbor Gallus pripravlja koncert samo narodnih pesmi.

NEDELJA, 7. oktobra 1973:

Velika sanmartinska tombola.

NEDELJA, 21. oktobra 1973:

V Slovenski hiši popoldne misijonska proslava ob 50-letnici „Kat. misijonov“.

SOBOTA, 27. oktobra 1973:

Proslava slovenskega narodnega praznika in dneva slovenske zastave v Slovenski hiši.

DRUŠTVENI OGLASNIK

Vodstvo Slovenskega srednješolskega tečaja obvešča vse profesorje in stareše dijakov, da bo v soboto, 15. septembra, ob 3 popoldne v Slovenski hiši predavanje g. dr. Milana Komarja. Za profsorski zbor obvezno, starši so vljudno vabljeni.

VII. kulturni večer SKA, ki bi moral biti drugo soboto, 15. tm., je zaradi prvega nastopa Slovenskega okteta prestavljen na tretjo soboto, 29. tm. Predaval bo v okviru Zgodovinskega odseka univ. prof. dr. Tine Debeljak: Tisočletnica Škofje Loke.

POTREBUJEM

priletno žensko

za družbo bolehnih gospej, z malim delom. Eventuelno s stanovanjem. Javiti se na T. E. 923-7330 od 9.30 do 12

gorazd
marconetto
pennini

decoraciones tel. 658-8802/85-4951
arquitectura belgrano 132
diseño industrial ramos mejía
dirección de obras y ejecución

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL
CASCANTE

Escribano Público
Cangallo 1642 Buenos Aires
Pta. baja, ofic. 2
T. E. 35-8827

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Miloš Stare

Director: Tone Mizerit

Redacción y Administración:
Kamón Falcón 4158, Buenos Aires

T. E. 69-9503

Argentina

Uredniški odbor:

Miloš Stare, Pavel Fajdiga,
dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj
in Tone MizeritCorreo
Argentino
Central (B)FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual N° 1.149.713

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1973 za Argentino \$ 75.— (7.500.—) — Pri pošiljanju po pošti \$ 78.— (7.800.—). ZDA in Kanada 13 USA dol.; za Evropo pa 15 USA dol. za pošiljanje z avionsko pošto. Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires. T. E. 33-7213

DR. JUAN JESUS
BLASNIK

specialist za ortopedijo
in travmatologijo

C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed

Zahtevajte določitev ure na
telefonu 49-5855 in 628-4188

Ordinira v torek, četrtek in soboto
od 17 do 20

SLOVENSKI BUENOSAIREŠKI OKTET
KONCERT

Sobota, 15. septembra, ob 20.30 v Slovenski hiši

Vstopnice v predprodaji pri članih okteta

Po pričetku programa vstop v dvorano ne bo dovoljen.

VELIKA IZBIRA NAJBOLJŠEGA POHIŠTVA

MUEBLES

LUKY

Frente Estación EZEIZA
Ruta 205
T. E. 295-1197

LUKA MILHARČIČ

Električni aparati

Izključni zastopniki: Hitachi — National — Crown — Ranser — Panoramic — Aurora — Saccol — Columbia — Westinghouse — Godeco — Tonomac — Gamuza — Olivetti — Kenia — Champion — Marshall

Podružnice

CARLOS SPEGAZZINI
Avda. 25 de Mayo 136SAN JUSTO
Almafuerte 3230

Priredil Anton Vode SDB

Korumbajski Don Bosco

Rešilna deska

Oče Ernest je za vse reveže, a še posebej za nas mladino, naredil nekaj imenitnega: bilo je pravo odkritje, sad njegovega bistrega uma, vzgojiteljskega čuta in velike ljubezni: s skupino salezijanskih bivših gojencev je ustanovil Don Boscovo mesto, ki je za mnoge izmed nas prava rešilna deska.

Kakor sem že prej povedal, me je radovednost gnala, da sem šel gledat Don Boscovo mesto ali Mladinsko mesto, o katerem sem slišal toliko govoriti. Šel sem torej tja tudi jaz.

Bilo mi je enajst let. Že takoj od začetka so mi brnele po ušesih besede onega zdravnika: „Skušaj biti dober z vsemi!“ Ko je oče Ernest vabil, naj se vpišemo v skavte, sem se tudi jaz javil. To sem storil zato, ker nam je zagotavljal, da nam bo organizacija pomagala, da se bomo poboljšali, da bomo s tem koristili ne le sebi in našim družinam, ampak tudi tovarišem, vsem revnim otrokom. Zadevo sem vzel tako resno, da sem bil čez tri mesece že na četu oddelka. V kratkem času sem pozabil na vse, kar je bilo grdega v preteklosti. Spričo tega, kar se je dogajalo v Don Boskovem mestu, sem vedno jasneje čutil, da moram svoj čas, svojo nadarjenost, svoje delo, skratka, vse svoje življenje posvetiti v prid Don Boskovemu mestu.

Tukaj dobim vse, kar potrebujem za obleko, za učenje, za življenje. Pa to ni edini razlog, zakaj rad delam za Don Boskovo mesto. K temu me v prvi vrsti žene misel na toliko nesrečnih tovarišev, ki so zablodili v življenju in zdaj obupani gledajo v prihodnost. Zato sku-

šam, da bi bil vsem vse; rad bi, da bi doumeli, kar sem jaz doumel; rad bi tudi jaz nekaj storil, da svet postane malo boljši, kakor je bil ob mojem rojstvu.

Bodisi od misijonarja, bodisi od njegovih zavzetih sodelavcev sem se skušal kaj koristnega naučiti. Čeprav sem tudi jaz reven kot oni, me globoko gane, ko vidim tovariše, ki vidimo skromno malico delijo z drugimi, ki so še bolj potrebni kakor bi si bili bratje med seboj, kot nam priporoča oče Ernest. Prav tako tudi, ko vidimo mame, kako jokaje prosijo pomoči za svoje družine in pri tem kažejo svoje bolehnine in izlačnjene otročiče. Tako se vsi učimo skrbeti za druge in smo srečni, ko vsak dan gledamo, kako ljudje trumoma prihajajo s trdnim upanjem v srca, da bodo našli tolažbo; in res najdejo ljubezen, pomoč in pravi dom. V nas vseh najdejo resnično veselje, zadovoljnost in pogum, posebno še, ko slišijo naše pesmi, iz katerih veje ljubezen in bratovska povezanost. Nato se ti ubogi ljudje vrnejo v svoje bedne bajtice, potlačeni, z rastočim upanjem v srca, čeprav boto otroci še naprej trpeli lakoto, spali na golih tleh in bolehalo, zalo bolehalo.

Toda nam ne zadostuje, da tem ubogim bratom povemo nekaj lepih besed. Za besedami morajo priti dejanja, dela ljubezni in miru, ki jih v svojem okolju ne najdejo in ne poznajo. Tako vidim, da je Don Boskovo mesto zares prijazna zelenica za vse, ki potrebujejo miru, pomoči in ljubezni, z eno besedo, za vse ljudi, ki imajo dobro voljo.

Nad 2150 dečkov in deklic, iz najrevnejših okrajev mesta Corumbá, le-

žečega ne daleč od bolivijske meje, ima tu priložnost, da se skozi osem let šola. Pomoč, ki jo pošiljajo dobrotniki, in posebno še botri in botrice, jim zagotavlja vse, kar potrebuje za učenje, za izobrazbo, za pripravo na delo, da morejo z zaupanjem gledati v bodočnost, ki jih to socialno in gmotno dvignila.

Vsem tem in njihovim družinam, kakor tudi vsem onim, ki pridejo v misijon, je brezplačno na razpolago zdravniška oskrba in druge najnujnejše reči.

Don Boskovo mesto je bilo dve leti in pol nastanjeno v stari baraki. Potem se je začelo počasi širiti in rasti in zdaj ima že kar nekaj čednih poslopij, kjer se vedno lepše razvija socialno, vzgojno in učno delo med revno mladino iz vseh predmestnih okrajev. Nje število gotovo presega 15.000 duš. V misijonu se dečki in deklice pripravljajo, da bodo kvas, zgled in pobuda k dobremu v množici svojih vrstnikov in njihovih družin.

Zato imamo poleg skavtov še druge organizacije: „vrtnarice“ za deklice, „mlade stražnike“, „mlade muzikante“ in „obhodnike“ za dečke. V „Domu za mlade delavce“ imajo zbirališče snalilci čevljev, krošnjariji, prodajalci časopisov in mlade služkinje. Za vsa ta vzgojna in varstvena gibanja skrbi Don Boskovo mesto. Dodajmo še, ka je za matere deset „materinskih krožkov“; tedensko se zbirajo v misijonu, kjer jih kvalificirano osebe uvaja, kako negovati in vzgajati otroke, kako skrbeti za higieno, kako se varovati boleznih in golaznih, kako kuhati in šivati in voditi gospodinjstvo...

In končno je misijon kraljestvo ljubezni, dobrote in odrešenja za vse te ljudske množice, ki so se doslej tako žalostno in brez odpora vdajale temu neznoznemu stanju.

(Konec prihodnjič)

VEČER SLOVENSKE PESMI NA PRISTAVI
SLOVENSKE MLADENKE

pod vodstvom ge. Anke Savelli Gaserjeve prirede

KONCERT

v korist Pristave v soboto, dne 29. septembra 1973 ob 20.

SDO

Morón

SFZ

III. MLADINSKI DAN

NEDELJA, 16. SEPTEMBRA NA SLOVENSKI PRISTAVI

Ob 8.—: Odbojka za pokal Matjaž Kunčič 1973
Ob 11.30: sv. maša za raj. Matjaža Kunčiča
Ob 13.—: kosilo

Ob 16.—: popoldanski program:
nastopi naraščajnic,
naraščajnikov
deklet
slovenskih mladenk
folklorna skupina

Finala odbojke

Razdelitev pokalov

Prosta zabava

Vsi prav lepo vabljeni!

SDO

SFZ

XXII. MLADINSKI DAN

30. septembra

V HLADNIKOVEM DOMU V SLOVENSKI VASI

Sporočam, da organiziram posebno

POTOVANJE V EVROPO ZA KONEC LETA

ki je namenjeno predvsem za slovenske rojake — ODHOD je predviden v prvi polovici decembra tega leta, povratek pa sredi februarja 1974. — Ker je število prostorov omejeno, si čimprej rezervirajte prostor v avionu.

MAJDA SOSIČ,

Córdoba 645, 1. nadst. B

od 15 do 19

T. E. 392-7220

Buenos Aires

Svoji k svojim! Pod enakimi pogoji Vam SLOGA plača večje obresti kot katera koli banka. In Vaš denar bo pomagal pri gospodarskem napredku slovenskega človeka v Argentini. Pomislite tudi na to, predno se odločite za naložbo svojih prihrankov!

Kreditna zadruga „S. L. O. G. A.“ z o. z.

Bartolomé Mitre 97

T. E. 658-6574

Ramos Mejía

Uradne ure: ob torkih, četrtek in sobotah od 16. do 20. ure